

YTTRANDE 2013-10-08 Ds 2013:49

Utbildningsdepartementet 103 33 Stockholm

Departementspromemoria Ds 2013:49
Högskolestiftelser – en ny verksamhetsform för ökad handlingsfrihet

Sammanfattning

Stiftelsen för strategisk forskning (SSF) stödjer förslaget att högskolestiftelser inrättas som en ny verksamhetsform med i huvudsak de stadgar, finansiering, uppgifter och organisation som departementet föreslagit.

Det finns fördelar med att lärosäten inte måste följa myndighetsformatet, utan istället fritt kunna förhyra lokaler och förvärva fastigheter, samt förvalta donationer, bidrag och anslag.

Motivet för en ny verksamhetsform bygger på en analys som SSF delar till fullo; det råder nu och över överskådlig tid en fortsatt snabbt hårdnande konkurrens där högskolan behöver ges en verksamhetsform som ger denna en sådan handlingsfrihet att den kan agera självständigt för att kunna konkurrera med de mest framstående utländska universiteten. Samtidigt är det viktigt att staten inte avhänder sig ansvaret för högre utbildning och forskning.

Med ovanstående analys föreslår SSF att målsättningen för högskolestiftelse skärps från att bedriva [högskoleutbildning, forskarutbildning och forskning] på en internationellt *hög* nivå till att bedriva [”-”] på en internationellt *mycket hög* nivå.

Utifrån ändamålet med en högskolestiftelserreform anser SSF dock att staten vid stiftelsernas instiftande om möjligt borde bidra med ett större kapital för att säkra den avsedda autonomin. Samtidigt torde möjligheten för några svenska lärosäten att omvandlas till högskolestiftelse te sig så attraktiva att dess agerande i den riktningen inte villkoras av önskemålet om att få erhålla ett kapitaltillskott vid instiftandet.

Styrelsernas ordförande bör utses av regeringen – inte länsstyrelsen. På samma sätt som för nuvarande universitetsstyrelser bör utländska personer kunna vara ledamot i högskolestiftelsens styrelse, liksom personer från näringsliv och samhälle.

Vad gäller högskolestiftelsens uppgift att verka för att nyttiggöra forskningsresultat ställer SSF sig tveksamma till att denna verksamhet växer. Nyttiggörande bör ges en mera begränsad omfattning för att inte ta fokus och resurser från de primära uppgifterna att bedriva grundutbildning, forskarutbildning och forskning.

Fortsatt utredning

Det bör särskilt utredas om länsstyrelsen ska vara kontrollinstans för högskolestiftelser; framför allt är det av vikt att överväga om en högre instans bör ha denna uppgift.

SSF önskar även ha vidare utrett vad utredningen menar med tanken att rektor bör vara "självskriven" ledamot i styrelsen (*Utredningsförslaget* 5.2.1.). Argument saknas i förslaget. Ett starkt argument som SSF ser för att rektor ingår i högskolestyrelsens styrelse är att denna ordning gäller för stiftelsehögskolor och universitet, så att likartat ansvar och befogenheter läggs på respektive rektor. Ett argument mot att rektor ingår i respektive lärosätets styrelse är ordningen att denne är anställd av styrelsen med ett beroendeförhållande.

SSF:s erfarenheter att fungera som finansiär för stiftelsehögskolor

SSF har en mycket god erfarenhet av att ge bidrag till stiftelsehögskolor och förutser samma goda ordning och ansvarsfullt nyttiggörande av tilldelade resurser vid högskolestiftelser. Det tjänar saken bäst om högskolestiftelsen har en större storlek på verksamheten.

SSF:s erfarenheter som stiftelse

SSF bildades 1993 under en turbulent politisk tid och dess stadgar har ändrats 1997 och 2010. SSF:s erfarenhet är att en stiftelse fungerar bäst om stadgarna inte blir föremål för politisk debatt. Det är därför önskvärt med en politiskt blocköverskridande överenskommelse om att inrätta högskolestiftelser. Mot bakgrund av att forskning per definition är en långsiktig verksamhet, där stabila villkor är nödvändigt skulle en sådan politisk koncensus underlätta processen. Att inrätta stiftelser som är anslagsfinansierade är också ett avsteg från sedvanlig budgethantering, vilket ytterligare ökar kraven på samsyn samt goda och genomtänkta avtal.

Högskolestiftelsernas ändamålsparagraf bör skrivas för att kunna hålla under mycket lång tid. Stadgan för hur styrelsen utses bör skrivas så att det fordrar kammarkollegiets beslut för att permutera.

Författningsförslag Avsnitt 1. Förslag till ändring i stiftelselagen 11Kap 5§

(*Utredningsförslaget* syftet att högskolestiftelsen skall bedriva högskoleutbildning och forskning på en internationellt *hög* nivå.)

Högskolestiftelser bör bedriva verksamhet på en mycket hög nivå.

Mot bakgrund av omvärldsanalysen med en hårdnande internationell konkurrens där Sverige behöver hävda sig bör uppgiften till högskolestiftelsen vara att bedriva sin verksamhet på "internationellt *mycket hög*", alternativt "*högsta* nivå".

Författningsförslag Avsnitt 1. Förslag till ändring i stiftelselagen 11Kap 6§

(Utredningsförslaget 9 Kap. tillsyn m.m.)

Tillsyn över högskolestiftelser bör utföras av rättsinstans på en nivå högre än länsstyrelse

Tillsyn över högskolestiftelser bör utövas av högre rätt. Skälen för detta är följande: Högskolestiftelser har inte som huvuduppgift att verka regionalt. De har sina uppgifter från staten och de verkar i nationens intresse i en hårdnande internationell konkurrens. Därför bör Kamamarkollegiet/motsvarande högre rätt utöva tillsyn.

Avsnitt 4 En ny stiftelseform & Avsnitt 5 Förutsättningar för ombildning...

(Utredningsförslaget 4.1. (rättsliga förutsättningar m.m.) och 5.1 (utgångspunkter mm.))

Högskolestiftelser bör få ett större självständigt kapital vid instiftandet för att säkra en varaktig förmögenhet

SSF saknar argument i utredningen för förslagets slutsats att bildandet av högskolestiftelser av statsfinansiella skäl inte får leda till ökade utgifter för staten. SSF uppskattar att staten under flera år har ökat anslagen till högre utbildning och forskning. Denna ambition torde fortsätta. Utifrån avsikten med en högskolestiftelsereform och att stiftelser i lagen avses ha en varaktig förmögenhet är det därför både önskvärt och möjligt att överföra ett större stiftelsekapital vid instiftandet än högskolans nuvarande årliga anslag.

Avsnitt 5 Förutsättningar för ombildning...

(Utredningsförslaget 5.2.1. (organisation))

Styrelsernas ordförande bör utses av regeringen – inte länsstyrelsen. Detta för att inte regionala perspektiv ska störa inriktningen mot internationalisering och samarbete inom landet.

Utländska personer bör kunna vara ledamot i styrelsen för en högskolestiftelse, liksom personer från näringsliv och samhälle, på samma sätt som för nuvarande universitetsstyrelser. Detta för att bidra till professionalismen och kompetensen i styrelsen. Personer i styrelsen ska inte nomineras eller utses därför att de representerar någon part/intressent i samhället. Detta för att en styrelseledamot i en stiftelse (så kallad *syssloman*) har ett personligt ansvar för att uppfylla stiftelsens stadgar, inte ett uppdrag som en intressent kan tänkas avse.

Bilaga 1

(Utredningsförslaget § 2. (högskolestiftelsens syften))

Högskolestiftelsen skall vara ekonomiskt återhållsam vad gäller verksamhet för kommersialisering av forskningsresultat

Högskolestiftelsens främsta uppgift/syfte bör vara de i punkterna 1-3) angivna, d.v.s. utbildning och forskning. Den s.k. tredje uppgiften (samverkan med det omgivande samhället) bör vara en mera tillbakahållen uppgift emedan det inte saknas privata och statliga aktörer på det området. Möjligheterna att till en ekonomiskt försvarbar kostnad bedriva innovationskontor och kommersiell verksamhet ter sig för högskolestiftelserna vara sämre än för de som idag verkar på marknaden och som har som huvudsaklig verksamhetsidé att bedriva kommersialisering eller investera i nya företag. Riksrevisionen bör lämpligen göra utredningar av sådan verksamhet vid högskolestiftelsen

---

I detta ärende har Lars Hultman beslutat. Joakim Amorim har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också SSF:s styrelseordförande Harriet Wallberg deltagit.

Lars Hultman

VD

Joakim Amorim

Programchef

Stiftelsen för strategisk forskning

Box 70483

107 26 Stockholm

Tel. 08-505 816 77

E-post: lars.hultman@stratresearch.se